

Громадська Думка

ПЕРЕДПЛАТА:

(Ціна 1. прим. в таборі 3 ф.)
" " поза таб. 4 ф.)
На місяць в таборі . . . 25 ф.
" " поза табор. 30 ф.
На 3 місяці в таборі 75 ф.
" " поза таб. 90 ф.

ЧАСОПИСЬ ПОЛОНЕНИХ УКРАЇНЦІВ у ВЕДЛЯРІ.

ВИХОДИТЬ ЩО ЧЕТВЕРГА Й ЩО НЕДІЛІ.

АДРЕСА:

Ukrainischer
Unterrichts-Ausschuss
Lagerzeitung
— in Wetzlar. —

Видає „Видавниче Товариство імени В. Грінченка“.

Ч. 49. (96).

Четвер, 19. липня 1917.

Рік III.

Самостійна Українська Республіка.

Події, які відбуваються в столиці України, Києві, мають світове значіння для історії Європи і творять епоху в історії Східної Європи. Оскільки покажуться правдивими вісті, подані через Штокгольм — повстає на українській землі самостійна держава, якої простір, багатство і одноцільність населення дає запоруку, що вона буде одною з найсильніших держав в Європі.

„Повстання української держави — як пише одна німецька часопись — є для осередніх держав великою безкровною перемогою в той час, як Росія вона є тяжким поразкою для усього халяйського життя імперії. Вона увільняє осередні держави від тяжкої грижі про будучину, бо багата господарськими засобами Україна буде зовсім нічою протиположною проти російського імперіалізму, як слабика, в зароді обтяжена дідичним маразмом (старечістю) своїх предків польська держава. Стремління Росії на захід на найважливішій площі тертя з осередніми державами буде здержане українським Чорним морем“.

Таким робом російське правління своєю відмовою полагодження всіх українських домагань приходять до розбиття, з якого може вийти не імперію, а другорядною державою, як що Україна зовсім відірветься від Росії. До цього провадить саме правління, яке не хоче числитися з голосом поневоленних народів царської Росії та намагається далі підтримувати старий московський централізм у повній формі.

Оскільки до нас доходять вісті, ми можемо потвердити, що Українці все йшли дорогою порозуміння і, не відступаючи від своїх слушних домагань, давали правлінству нагоду показати доброзичливість до полагодження української справи по доброму, згідно з домаганнями українського народу. Вони вивісили стая автономії, предложили свої умови, вислали депутацію, жадаючи негайного уведення в життя нового ладу, в якому би були забезпечені вимоги українського населення. Делегация

України передала петицію, заявивши, що український народ жадає від правительства торжественного признання автономії, признання українського представництва на мировій конференції, жадає окремого комісара при правлінстві для справ України; що український народ стремить до об'єднання всіх українських губерній в одну область з Кравною Радою, жадає українського війська та навчання в школах українською мовою; вказує на необхідність розв'язання земельної справи Кравною Радою та жадає асигнування державних засобів для Української Центральної Ради. Правительство відповіло на усі жадання українського народу відмовою, роблячи навіть культурний український рух залежним од місцевої московської адміністрації без ніякого права відклику до центрального правительства.

Після такого поступовання з боку Петрограду прийшов розрив України з Росією. Українська Центральна Рада проголосила самостійну українську республіку і уконституувалася як українське правительство та заборонило українським полкам відходити на фронт і брати участь в офензиві Брусілова.

Цей факт підняв тимчасове російське правительство і воно видало відозву до українського населення, щоби не відступало від Росії, бо розвиток Росії розіб'є й Україну. Вслід за тим негайно вислано депутацію, а опісля двох міністрів, Терещенка й Церетелі, як представників тимчасового правительства, щоби полагодити справу автономії України дорогою комісії. Професор Грушевський заявляє, що проекти відірвання України від Росії повстали в радикальних кругах і рішення це наступило з огляду на відмовне становище російського правительства проти домагань України.

Та це голос тільки малої уміркованої частини старших патріотів, коли загал селянства і молодші радикальні круги ставляють ся й далі недовірливо до правительства і приготавляють цілковитий розрив при першій нагоді. Ця

партія утворила так званий Союз української державности в Києві та скликала так званий український (дванадцятий) зїзд у Києві. Офіцер Павелко виложив завдання союзу на зїзді, поміщені в „Новім Времени“ з 14. н. ст.:

„Тоді, коли український народ виступив на свій історичний шлях, він заявив, що сам хоче в своїй хаті мати свою волю. Його змагання до самостійности не змогли викоринити століття переслідувань. Змагання до самоозначення і до самостійности є в кожного здатного до життя народу. Народ може існувати тільки в межах своєї держави і зараз, скоро тільки впали кайдани неволі, український народ рішучо заявив, що на українській землі може бути тільки тільки він один. Український народ не може допустити й думки, щоб хтось став йому впоперек дороги. Тепер ясно, що московський народ нас не зрозумів і не може зрозуміти. Московський народ

хоче лишити ся господарем на нашій землі, бажає далі панувати, а нам лишає становище раба. Се приневолює Союз української державности шукати інших шляхів. Новий шлях — се самостійна українська республіка, що може вступати в союзи з іншими державами по своїй уподобі. Тільки шляхом самостійности вдасть ся нашому народові добути землю й волю“.

Таким робом бачимо, що відтягуванням полагодження української справи з боку Росії всякими комісіями на російський лад не дасть ся удержати українського народу в неволі. Наступить розрив скорше чи пізніше, бо тепер автономія, яку схоче дати російське правительство, не буде вдоволяти ні радикальних елементів, ні селян, які мають на Україні перевагу, а їх жадання може вдоволити тільки самостійна українська держава.

II.

Загально-український селянський зїзд у Києві.

„Русское Слово“ з дня 12. н. ст. доносить з Києва: Вчора почав ся загально-український селянський зїзд, дуже численний. Дальші делегати надїждять.

Представник центрального комітету Селянського Союзу Спільок, відкриваючи зїзд, заявив, що тепер українське селянство зібралось, щоби перебрати у свої руки державну справу України та сказати, чого хоче український народ.

В склад президії увійшли: письменник Винниченко, журналіст Христюк та інші. Почесним головою зїзду вибрано проф. Грушевського.

Проф. Грушевський вітає зїзд від імені Центральної Української Ради і кличе селянство сміливо опирати ся на Центральну Раду. Йї завдання — оборона інтересів працюючого народу.

Промови слідуєчих бесідників прибирають дуже різкий характер. Так, урядник Земського Союзу Петлюра, вітаючи зїзд від імені „Української Військової Генеральної Ради“ говорить: „Коли сонце волі відродило нашу землю воно відродило думку про організацію української армії. Треба боронити

свої права силою. Колиб захотіли у нас забрати наші права, ми маємо армію, скажемо: „геть не віддамо!“

Подібний-же характер мала і промова українського соц.-демокр. Винниченка.

Оголошують ряд листовних привітів, в тім числі привіт від міністра апровізації А. Піпехонова, який бажає зїздові успіху і висловлює жаль, що не може особисто бути на зїзді. За перший день зїзду переведено вибори до комісії.

„Русское Слово“ 13. червня н. ст. доносить дальше з Києва:

Вчора й сьогодні засідання загально-українського селянського зїзду цілком присвячено бурливим і пристрасним дебатам з приводу реферату про переговори делегації Української Ради з тимчасовим правлінням про українську автономію. На зїзді помітно переважують сепаратистичні стремління. Промовці заявляють своє недовіре до російської революційної влади та її органів, а разом з тим накликають ся і на Центральну Українську Раду, яка, на їх думку, не показує досить енергії в осягненню національно-політичних жадань

Українців. Промовці отверто говорять, що нема чого сподівати ся ані від тимчасового правительства, ані від російської демократії. Треба зєднати ся з українськими соціалістичними партіями для „фактичного здійснення своїх національно-політичних прав“. Частина промовців обстоює негайне відокремлення України в самостійну державну одиницю, негайне скликання сейму, для проголошення української республіки. Референт, член делегації, Одинець, між иншим заявляє: „На Петроград, на сю калюжу, де лежать багато костей нашого народу, нам нема чого покладати ся. Треба організувати ся. Організація дасть нам автономію“. Референт Стасюк запропонував утворити Краєву Українську Раду, яка повинна завести на цілій Україні один лад, обчислити всю землю, означити спосіб передачі її народів, призначити правну ціну на хліб з нових живих і т. ин.

Засідання селянського українського з'їзду приймають непокоїчий характер. Проводять агітацію на користь відокремлення України. Можливі серйозні комплікації.

Засідання загально українського селянського з'їзду відбуваються далі в присутності численної публіки; окрім 1500 уповноважених делегатів присутні ще до 1000 селян з дорадчими голосами. Панує велике піднесення. З великою увагою з'їзд слухає справоздання про подорож української делегації до Петрограду. Делегація передала тимчасовому правительству відому петицію, заявивши, що український народ чекає від правительства офіційного признання прав на автономію та жадає признання українського представництва на мировій конференції; жадає окремого комісара при правительстві для українських справ, стремить до об'єднання українських губерній в одну область з Краєвою Радою та комісарем; жадає українського війська та навчання в школі в українській мові; асигнування державних засобів для Центральної Ради; вказує на необхідність розв'язання земельної справи Краєвою Радою. Відповіді делегації не дістала. Її заявили, що правительству ще не виробило собі погляду на українську справу. „Сумно нам—говорить справоздавець Ковалевський—ми сподівали ся, що нове правительство піде новими шляхами, і помилили ся; Полякам признало правительство незалежність Польщі; ми не цього хочемо: хочемо лиш признання права підготовлювати край для управи після своїх законів; права Фінляндії ширші, ніж наші. Недавно в київським виконавчим комітеті заявлено, що комітет, а не Центральна Рада, повинен кермувати краєм. Щож буде?“ Референт кличе переводити всюди своїх людей, щоби бути господарями на Україні.

Стасюк виступає з рефератом про відношення правительства до України. Він говорить про багатства та культуру України в минулім та теперішнім часі, що Україну все виснажували, обтяжали невідповідно великими податками і тим самим збільшували виселення Українців. Краєва Українська Рада заведе народні порядки, обчислить землі на

Україні, означить спосіб передавання її народів та призначить справедливі ціни на хліб. Війна є великим лихом для народу; необхідний мир без анексії і контрибуції. На мировій конференції повинні бути і представники України. „Реферат та живі дебати—говорять один з промовців Христюк—доводять, що автономія провадить не до розкладу, а до федерації народів. Тому вона потрібна не завтра, а сьогодні.“ В часі вечірніх дебат багато говорило ся про відношення правительства до української делегації. Помітно велике невдоволення. Настрій підвищується і доходить до виступів дуже різкого характеру: висловлюють невдоволення правительству та пропонують резолюцію про повне національне та політичне відокремлення українського народу.

„Русское Слово“ з 14. червня н. ст. доносить з Києва даліше про загально-селянський з'їзд:

Виступило багато бесідинок, які проголошували отверто ворожі супроти Росії кличі й підносили тим настрій з'їзду. Селянин Ковалевський загадує про старинні Переяславські договори України з Московією й заявляє, що деспотичний московський союзник переступив через усі точки сього договору, який установлювали повновласть українського народу. Промовець жадає рішучих заходів проти контрнаціональних виступів. Представник черкаського повіту, салдат Білий кличе піти слідами славетних предків, які зі зброєю в руках бороли ся за волю і право, і пропонує виступити активно зі зброєю в руках не уживаючи її поки що. Нам нема чого комуся кланятися, ми сами добудемо належне нам. Потім виступив Степаненко і заявив:—Тому, що Українцям не дають автономії, повинні вони домагати ся української республіки. Степаненко вносить резолюцію, в якій пропонує відкликати Українців з Ради селянських депутатів і заявити, що український народ, яко господар на власній землі засновує свою власну державу, оголосити Центральну Раду тимчасовим українським правительством, скликати у Києві установчі українські збори й послати на стокгольмську конференцію українських соціалістів. Українське правительство повинно взяти участь у мировій конференції. Всі податки з українського народу від 15. липня с. р. повинні впливати виключно до розпорядимости Центральної Ради. Далі виступає новий член української делегації, Бандура, який підкреслює негативне відношення тимчасового правительства до жадань Українців. Слідуючі промовці атакують російське громадянство, пресу і т. д., жадають української адміністрації на Україні. Деякі промовці підкреслюють, що російське правительство робить поступки Полякам, дозволяючи польські з'їзди та польські легіони. Химчук пропонує скликати загально-український конгрес для проголошення української республіки. Разом з тим деякі промовці обвинувачують Центральну Українську Раду, що вона складається з буржуазних елементів. Інші промовці протестують проти підбурювання селян проти Центральної Ради й кличуть підтримувати її, хоч властиво не

заперечують необхідности перевести нові переясбори Ради.

Найбільш поміркована частина з'їзду, узглядняючи підвищений настрій з'їзду, починає кликати до спокійного обговорення ситуації, а з окрема до підтримання Ради, виставляє жадання федерації, але додає, що коли відбудовано фінляндську конституцію, то треба відновити й нашу переяславську конституцію.

Потім член Ради й Військової Генеральної Ради соц.-дем. Винниченко доносить з'їздові, що А. Керенський не дозволив другого українського військового з'їзду. Члени з'їзду сильно є захвилювані сим. Телеграма Керенського—говорить Винниченко—не викликала у нас ні усміху, ні радости. Сором і ганьба—се слова, які зривали ся з богатої уст.—Чутно оклики: Гавьба! Гавьба! Але, говорять далі промовець,—здавши почуття обурення, ми прийшли до висновку, що тепер не можна ще починати рішучої акції. Член нашої делегації лишив ся у Петрограді й мусить принести нам відповідь, бо сама комісія Щепкина сказала нам: „Ми розуміємо, що ви не можете вернути ся з відмовою.“ У дальшій ході промови, Винниченко питає: Чомуж так порушують свободу зборів для нас? Прецінь відбуваються ся польські та інші з'їзди. Ми рішили вложити з себе відповідальність за можливі наслідки. Ми рішучо заявляємо, що у відношенню до російського правительства тримаємо ся політики недовіра та обережности. Нарешті промовець висловлює припущення, що заборона з'їзду може викликати розрухи на фронті. А тому комітет гадає, що головні команданти вплинуть на Керенського і він відкличе свою заборону.

„Реч“ з 15. червня н. ст. пише: Які пропозиції сталяють деякі бесідики на українських з'їздах у Києві, можна судити по пропозиції Степаненка, котрий висі пропозицію повного відокремлення України, причім Центральна Рада повинна проголосити себе тимчасовим українським правительством. Починаючи від 28. липня н. ст. всі податки, як домагав ся Степаненко, треба платити тільки українському правительству.

(З „Діла“).

Українське військо проти офензиви.

Зі Штокгольму доносить 12. липня „Штокгольме-Тіднінген“ вісті з Гапаранди: Війська з України відмовили ся брати участь в офензиві Керенського. 5000 салдатів обсадило велику залізничну станцію у Києві і пробують відмовляти других салдатів від поїздки на фронт.

З Верну доносять петроградські кореспонденти льондонських часописей про події з фронтом. Вони говорять, що Українці відмовляють ся служити в чужих полках, хочуть творити окремі українські відділи,—та це в теперішніх обставинах не дасть ся виконати (певно після погляду російських централістів).

Катехізи для Українців-салдатів.

З Вазеля доносить 12. липня російська пресова кореспонденція з Берна: Українські сепаратисти поширюють між салдатами такий „катехізм Українця“, якого національний завіт звучить: „Всі люде є твої братя. Тільки Москалі, Полякі, Угри й Жида є ворогами нашого народу, як довго вони панують над нами і нас утискають“.

Переговори правительства з Українцями.

Петроградська телеграфічна агенція доносить: Міністер заграничних справ Терещенко, міністер почт Церетелі і міністер війни Керенський, які зіхали ся до Києва, сповістили тимчасове правительство, що їх переговори з провідниками Української Ради дійшли до вдоволяючих вислідів. Українська Рада ухвалила рішення, яке після погляду правительства можна прийняти. Подорожці тої подорожі подадуть міністри до відома по прибуттю до Петрограду.

Московська агітація на Поділлі.

З Гаги доносять після петроградської телеграфічної агенції з Петрограду: Реакція проти сепаратистичного руху на Україні, який штучно розбурхано, прибирає „рішачий“ характер. Людність „в більшости“ зложена з Малоросів одного міста Брацлава (можє Брацлав) на Поділлі є обурена на рух, який шкодить єдності держави, розігнала місцевий конгрес (мабут Українців). Рада робочих і салдатів міста Гайсина на Поділлі винесла резолюцію, якою осудила рух, що є не в згоді в російським народі, шкодить повазі Установчих Зборів і заявляє легковажне росіське демократії. Між селянами—заявляє петроградська телеграфічна агенція—малоросійського походження не має рух відірвання від Росії ніяких симпатій“.

Від себе питаєм ми, чому треба було місцевий конгрес в Брацлаві розганяти людьми, які як видно були агентами російського правительства на лад чорної сотні? Далі—чи рада салдатів і робочих, зложена з Росіян у Гайсині має право говорити іменем того, що хоче український народ? А які відповіді про становище селян на Україні є загально-український з'їзд селян у Києві, якого явна ворожість проти Петрограду бє в лице московську брехню петроградської телеграфічної агенції. „Москаль бреше—вітер несе,“ каже українське прислів'є.

Митрополит Шептицький їде через Берлін до Риму.

Українське пресоє бюро зі Швейцарії доносить, що митрополит гр. Шептицький, який прибув недавно до Берліна, удасть ся через Швейцарію до Риму, куди покликано його на особне бажання папи.

